

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
AZ „**ATHENAEUM**”
IROD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(BEMLÖTT EMICH GUSZTÁV-FÉLÉS)
NYOMDÁBAN.

Mai számunkhoz van mellékelve: R áth M ór előfizetési felhívása Tompa Mihály
összegyűjtött költeményeire, Gyulai Pál költeményeire és B. E ötvös J ózsef „a XIX.
század uralkodó eszméi története” 2-ik kiadására.

TARTALOM.

Cikkek: „A Fehér-Körös vidéke.“ *Nemes Ödöntől.* — „A tongorész hazatérte.“ (Beszély.) *Cs. M.-től.* — „Kamcsatka és lakói.“ *Dr. S. J.-től.* — „Az 1848—49-diki magyar államfogyók josefstadi börtöne.“ Közli: *Hajdú Lajos* tanár. — „A különféle theanemek.“ *Dr. Wiener S.-től.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* „Vegyes közlemények.“ —

„Irodalom.“ — „Zeneművek.“ — Szerkesztői üzenetek.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Kilátás a zarándi érchegegyekre. (Nemes Ö. rajza. — Kamcsatkaí női- és téli öltöny. — A Koriadszki, Avacs- és Kosoldzsko-tűzhányók Kamcsatkában. — Téli utazás Kamcsatkában. — A josephstadi államfogda.

Irodalom és zenészet.

— („*Papok tükröje*“) című, negyedszázad nyomtatott lapra terjedő magyar nyelvű munka jelent meg közelebb Volkmárnál Lipesében, mely divatos tartalmánál fogva valószínűleg nagyon olvasott könyv lesz. Ára 2 ft 60 kr. E művet eredetileg Corvin irta s magyarrá a második német kiadás után fordíttatott. Egyes cikkeinek címei: Miként keletkeztek a papok? A kedves jó szentek. A szent zsbibáros-sátor. Az isten helytartósága Rómában. A gyónatószerék. Soda és Gomorra. A szerzetesség.

— („*Budapesti Szemle*“) 1869-diki évfolyamának 6. és 7-ik füzeté is előtűnik fekszik következő tartalommal; Japan és népe, Hunfalvy Jánostól; A municipális rendszer jelen állása Európában, Concha Győzöttől; A kizoktatás ügye Franciaországban, Confucius élete és főbb tanaí, Jónás Jánostól; Adatok az irói tulajdonjog hazai történelméhez, Kelemen Mórától; Irodalmi szemle; Tud. Akadémia.

— (A *Szily Kálmán* által szerkesztett „*Természettudományi Közöny*“) idei 8-diki füzetének főbb tartalma: A Holtz-féle

villanygépről, Szilytől; Ős történe'ni újabb vizsgálatok. Az akarat lebbessége; Newton és Pascal; Apróbb közlemények; társulati ügyek.

— („*Az apdca*“) című, Diderot által irt s franciából Szépfaludy által fordított regény, mely először Csernátóny „Ellenőr“-ében jött, most önállóan is megjelent egy csinos kötetben. Ára 1 ft.

— (*Táborosky és Parsch pesti műkereskedésében megjelent új zeneművek*). 1. „Az Ál-Antoinette“; mazúrka-polka; zongorára irta Novák A. Ára 50 kr.

2. „Szerelom és halál“; románc; zongorára irta Karlsdorfer J. Ára 80 kr.

3. „Tovább, tovább, tovább!“ Gyors polka; zongorára irta Novák A. Ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Bécsbe*: B. Gy.-nek. A küldött fordítvány nem tükrözeti vissza az új-görög szépirodalom sajátosságait s így közlése nem volna különösen indokolható. Ama napló ránk nézve alkalmasint érdekesebb, de csak azon részeket kérnök belőle, melyek Zápolya-kori viszonyainkra s szereplőinkre vonatkoznak.

— *Pesten*: „Egy szerelmes pár életéből.“ Nem való közlésre.

— *Pesten*: M. P. nak. A most küldött nem jutott a közlők közé; a kérdéses életírat azonban várja a számára nyíló tért.

— *Budára*: K. I. nak. Tudakozdóttunk, de eredménnyel nem kecsegtethetjük.

— *Verebre*: Ö. J.-nak, Oly csinos az a rajz, hogy ezen kézből több érdekes tárgyat is szívesen vennénk. A most küldött már a jövő évre marad.

— *Az abaligeti barlang* rajza és ismertetése már megjelent lapunk egyik régebbi évfolyamában.

— *E. A. növendékpapnak*. Már régen tudattuk, hogy az inkább szaklapba való volna.

— *M.-Vásárhelytől*: D. A. nek. E tárgy nem volt jól választva; erről már igen gyakorlati és jól irt cikk jelent meg lapunkban.

— *Pesten*: Dr.-nak. Szívesen várjuk a küldeményt. Szépsorai nyelvünkben jártasságra mutatnak.

— *Pesten*: E. S.-nek. Meg fog jelenni.

— *Kaprucára*: Azok a prózák tán használhatóbbak lesznek.

— *Szabadság*: dr. W.-nek. Megkaptuk.

— *Keresztúrra*: Tárgyánál fogva nem érdeklődnek iránta közönségünk.

— *Pesten*: Pr. J.-nek. Megkaptuk, de terjedelme miatt várunk kell vele.

— *Bucsdányba*: gr. Z. K.-nak. Magánlevelet indítottunk útnak. A küldeményt megkaptuk.

— *Az említettlenül hagyott művek* lapunkban nem fognak közöltetni.

Ujdonságok.

Lapunk pompás színes nyomású jutalomképe: „*Guyon honvédtábornok N.-Szombatnál*“ már elkészülvén, azon egész-éves előfizetők részére, kik a csomaglási 30 krt beküldötték, szétküldése megkezdett. Naponkint több száz csomag adatván székérpostára, december közepéig valószínűleg expedálva lesz mindenki számára, ki igényt tarthat hozzá.

A „*Hazánk s Külföld*“ kiadó-hivatala.

* (A királyné), hir szerint, a keleti utjából visszatérő királyt Triesztben fogja várni. Sőt

meglehet az is, hogy ez alkalommal meglátogattja Rómában levő nővérét: a nápolyi királynét, hogy visszaadja neki tavalyi huzamos időzését Budán, miután most Mária királyné áldott állapotban van.

* (A legutóbbi országos honvéderőkezlet) elhatározta, hogy a 48—49-iki rokkant honvédeknek Pesten egy házat épít, s erre nézve mindent megtesz. A cél kivételre bizottmány alakult, mely már meg is tette az első lépéseket. Elhatározták, hogy Pest városához kérvényt, a nemzethez pedig fölhívást intéznek. A kérvényt Kühnel Ignác irta, s már be is nyújtá Pest városának egy üres telket kérve e célra a város külterületén. A felszólítást Jókai Mór írja meg a nemzetnek, adakozások végett.

* (Képviselőjelölt). A munkácsi kerület képviselő-

Ötödik évi folyam.

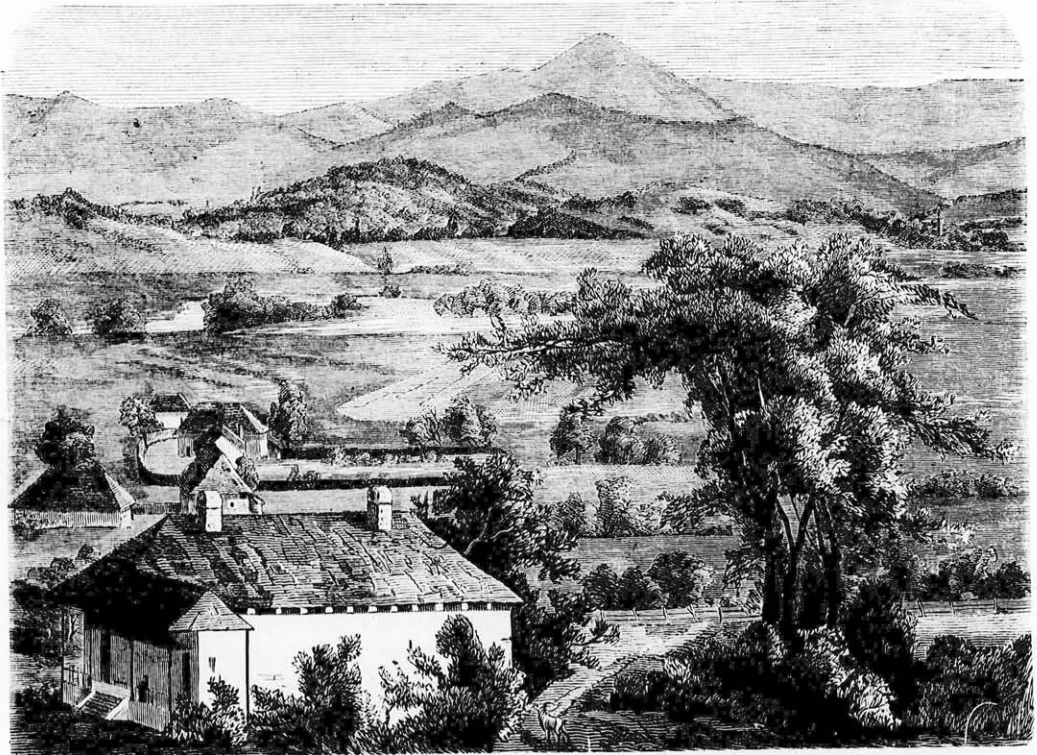
47. szám.

Pest, 1869. November 25-én.

A Fehér Körös vidékei.

Zaránd északi hegységeit a Bihar óriás karjai képezik; ezek részint kristályos mész-, pala-, csilám-, zagylat- (Gnoiss) kőzetekből, részint homok-

mintegy száz ölnyi utat lejt — előbb délkeleti, majd déli irányban másfél mérföldnyi területen homokkővek közt zuhog alább-alább; a keskeny

Kilátás a zarándi hegyekre. (Nemes Ö. rajza.)

kövekből állanak. E terrain kezdetleges földközreg, bölesője az arany-homoku Fehér Körösnek. A Körös — miután a kristályos mészkőzetek közt

völgyet itt-ott meredek sziklák szegélyezik, melyek fölött sötéten erdők terülnek. A vidék néptelen, zord, de festőileg szép. Rendezett fal-

vannak semmi nyoma, csak itt-ott láthatni elszórva néhány szegényes viskót. Bleszeny falun alól azonban, hol a Körös augitporfir-rétegeken halad keresztül, barátságosabbá kezd válni a vidék, s rövid időn utunkba esik az első rendezettebb falu: Mihelyen. Itt postaállomás is van. A falu egyik völgyületében szeszélyesen kanyarog az út Abrudbánya felé; nyilásán előnkbe mered Vulkán hegye krétamész szikláival, melyek 3987 lábnyira emelkednek a tenger színe fölé; itt halad el az út Abrudbányának, mintegy 3000 láb magasságban. Mihelyenből jöve, Zdrápszalut találjuk; itt útunk a Körös mentén trachit-rétegeken vezet keresztül. Ezen kőzet Zaránd északi, keleti és déli részeiben (patkó-alakban) jelentékeny hegységeket képez magában foglalja a megye gazdag aranybánya-telepeit. Zdrápszól egy órai utazás után Kőrösfalvára (Kristyor) érünk. Régebben számos magyar család fészke; az itt-ott romokban heverő építmények szomorú képei egy boldog, de már letűnt multnak. Kőrösfalvánál a völgy szélesedni kezd, s a vidék mind nyájásabb alakot ölt; a Körös, mely itt folyásának nyugati irányt vesz, termékenyebb alluvium-völgyületen fut végig. A Körös mentén csakhamar elérjük Brádót. Brád (románul fenyőfát jelent) mezőváros, vásárai nevezetesebbek, minthogy a felvidéki oláhság ezeken szerzi be élelmét. 1848 előtt virágzó helység volt; a népdüh azonban itt is megköveteléd áldozatait; ez időben történt a Brády-család vérfagyaláló legyilkoltatása is. Brádtól délkeletre találjuk Ruda és Zdrahole bányatelepeit. E két aranybánya Magyar- és Erdélyország legnevezetesebb bányái közé tartozik. Fömlomlításra méltó, hogy ezen bányákat már a rómaiak is művelték. Ruda legnevezetesebb bányáirégei Kornya, Magdana és Mihály nevet viselnek. Zdraholcon a leggazdagabb erüek a fő-, zdraholci-, József-, Anna-, Miklós-, Barbara-üreges stb. Valamint a rudai, úgy a zdraholci bányák is trachyt-rétegek közt fekszenek, a pótanyagot nagyobbára kova, nehéz spát, barnapát és mészle (gyps) képezik. Ruda és Zdrahole körül egész csoport bányász-helységre találunk; ezek között a lunkoji, kajáneli, hercegányi és boicai bányák a legnevezetesebbek. A Brád és Kőrösbánya közti völgyi út kevés érdeklél bir; egy keskeny völgyület azonban, mely Cebe és Mesztákon között nyulik el, barna széntelepéről nevezetes. A keskeny völgyületen feljebb haladva, sötét, barna kovahomokkő rétegekre akadunk, melyek a savanyokkal élesen pezssegnék. E homokrétegek számos szerves maradványt rejtenek magukban. A kies Cebe völgyületében, hol a Bálványos

pataka ezzel egyesül, zöld, porphyrrétegek tűnnek előnkbe, melyek kalcedon-erezetekkel tarkáztak. A Bálványos-völgy torkolatában egy domb emelkedik, ennek meszes kőzetei közt találjuk a *Ferredio* nevű természetes viztartót, hossza 3—4°, mélysége 1 lábnyi; belsejéből meleg buborékok emelkednek föl, melyek a víznek 18—20° hőmérsékét kölcsönöznek. Ezen buborékok gyulékony gázot tartalmaznak, s így azokat — ha magunknak fáradságot veszünk — meg is gyújthatjuk.

A szomszédos *Vuron Pictrilor* hegyen jelentékeny kőbánya létezik, melyben malom- és köszörűkövek faragatnak; maga a kő hol finomabb, hol durvább szemcséjű, s legtöbbször kovagból áll. E helyhez közel több bányáüregre találunk, az arany azonban itt korántsem található érozetekben, mivel az a kőzetben szabálytalanul elszórva jelentkezik, termék-arany pedig — állítólag — e helyen soha sem találtatott. Ezen bányák köveiből 10—25 mázsa ad egy piset aranyat (szinte 1½ arany pénz.)

Cebével majdnem átellenben fekszik Ribice. A Körös fölőli része nyájasan tekint a sík határra, míg háttérét kopasz, magasra fölnyuló hegyhátak képezik. Ribice, mióta Neugeboren kövületeit bőven tárgyalta, a természetbuvárok előtt sok érdeklél bir. Az itt talált koráll-kövületekből több muzeum igen szép példányokat bir, valamint a gastropodok kövületeiből is. A kövületek a ribicei patak szakadékos oldalában található 2—3 □" területen, jelenleg azonban — fájdalommal kell megemlítenem — sokkal kisebb mértékben, minthogy az idő néhány év óta nagyon megrongálta. Ribice s Kőrösbánya között gyönyörű völgy terül a Körös mentében, ezen völgyület azonban Kőrösbányánál kissé elkeskenyül. Maga a régi bányaváros is részben az érchegyek lankásabb oldalain terül el. Sajátképeni bányászata nincs, minthogy a bányászatot csakis szomszédos falvai (Cebe, Karács) üzik, „hü bolé Balázs!” módjára. A rendszeresség, a mi a rudai, zdraholci stb. bányákban oly feltűnő, itt fölőtte kis mértékben jelentkezik; innen van, hogy többen a helyett, hogy meggazdagodtak volna: elszegényedtek. Pedig hogy e vidéken a régiek sikeresen bányásztkodtak, arról az évi kimutatások nyíltan tanuskodnak; de ott vannak továbbá a római bányászat nyomai, a nagyszerű vízvezetékek és viztartók századok óta begyepesedett földtorlaszai. Kőrösbánya a megye főhelye, alig 5000 lakossal, kik részint magyarok, részint románok. Mint utban eső helységet sok csapás érte, s így bizony elmondhatjuk, hogy több város romjaim épült.

A tengerész hazatérte.

(Beszély.)

... — „Igen, uram, úgy volt! és szolgáljon tagjainknak egy cápa gyomra sirul, ha én össze nem töröm a semmirekellő minden csontját!“

„Pfiuj, Tim! Boszugondolatok egy derék tengerésznek, mint ön, nem állanak jól! Csak nem változtathat már rajta!“

„Igen, uram! és épen azért, mivel nem változtathatok már rajta, ne élvezze gaztette és nyomorom gyümölcseit. — Így kétkednék az ég igazságossága felett!“

„Hagyja el, Tim! isten keze iszonyuan fogja sújtani azt, ki önt és önét ily nyomorba taszítja. Ne avatkozzék be... higgye el. Bizza istenre!“

„Már mások is mondták ezt nekem; de nem, nem tehetem, uram, nem! szegény lelkem üdvösségére: nem! Nem tehetem! Mint vörös fátyol lebeg szemem előtt, ha rá gondolkok; körmeim-mel szakitanám ki szívét kebléből, — napokon, heteken át tartó kinban akarnám lábaimnál vonagolva látni, és még mindig nem volnék megbosszulva... még mindig nem!“

„Csendesen! — Csendesen. — Rettenetes önt hallgatni. A kapitány ne engedje el a hajóról megérkeztünk, különben könnyen szerencsétlenség történhetik; kivált ha a többi közt egy palack rumot csusztatott le!“

„Rumot...? Csalatkozik, uram! Az hiányozzék; nem, teljes öntudatomnál legyenek, midőn a semmirekellőt megfojtom; csak nem fosztom meg magam ily élvétől?“

„Tim, adja ide anyja levelét, melyet Gibraltárban talált! Felolvasom ön előtt, és más gondolatokra fog térni.“

„Tegye meg, uram! — itt van; szegény öreg, eléggé keményen van megbüntetve. Isten áldja meg az öreg asszonyt; a szemrehányás egy szavát sem fogja tőlem hallani! Itt a levél, uram; ma még nem olvastam ismételtén át, mint szoktam tenni minden napon.“

„Üljön le, és hallgasson nyugodtan! „Fiam Tim! — Igen, igen beteg, beteg vagyok, midőn neked írok, és könnyen megeshetik, hogy ezek utolsó szavaim, melyeket anyádtól ez életben hallhatsz! Gyakran gyűlöletessé váltál előttem, Tim. — Száműzz kedélyedből minden haragot; mert nem sokára mindnyájunk bírása előtt fogok állani, ki elég okot találand ellenem, a nélkül, hogy fiam haragja is beledobatnék az isteni törvényszék mérlegébe. Bocsáss meg fiam... akarsz?...“

„Isten áldja meg az öreg asszonyt!... Oh mily különösen hangzik ez, midőn ön olvassa... Tovább... tovább!“

„... Midőn az ember sokáig fekszik ágyában, sokat gondolkozik, és akkor gyakran elkövetett tettek más színben tűnnek fel, mint midőn azt végrehajtók. Nagyatyád, falunk megboldogult lelkésze, gyakran monda, hogy a halál előtti betegség isten kegyelme, miután az ember az élet örvényében úgy sem készülhet el a halálra. S csakis halálos ágyán adta az atyáddali házasságba az oly soká megtagadott beleegyezést, ki oly rangján aluli volt, mint egy majoros a község lelkészéhez. Tíz évig éljen atyád, Tim, és minden másképp lesz! Szilárd, mint vas, hajthatlan, mint szikla, mint ő, de jó és szelid, mint a gyermek, mely a következő percben elfelejti, hogy vele az előbbiben rosszul bántak!“ Tim, hallja-e, mint gondolkozik atyja?

„All right!... Olvassa tovább, uram. Nem foghatom fel, mi történik bensemben, ha önt halom e levelet olvasva... úgy tetszik, mintha nem is ugyanaz volna!“

„... Szerencsétlenségemre oly korán vesztém őt el, és ime, magányosan, tanács és nagyon nélkül állottam a faluban, és e mellett még oly nevelésben részesülék, mely által mindezt sanyarubban érzem, mint mások. És ehhez járult még testvérem szerencsétlensége is, kit nevelői állásában Yorkban boldognak hittem, és ki nekem — isten bizonyára megbocsátott már neki — halálos ágyáról két hónapos, atyátlan gyermekét küldé. Te minderről semmit sem tudsz, Tim, hisz alig valál három éves; de talán merülnek fel pilanatok emlékezetedben, mint keltél fel kora reggel és láttad anyádat dolgozva... Még nem feküdt le, fiam, mert csak így érdemelt annyit, mennyi szükséges volt titeket minden szükségtől megóvni... Idővel jobban folytak dolgaink; a leányiskola reám bízott és ekkor már ment! — Láthatóan védett az isten, és örömem telt bened és Lucyban, ki mint ifju rózsza serdült fel!...“ Mi az Tim? Tegye le a rumos üveget!

„Olvassa tovább, uram: Mint ifju rózsza serdült fel — Innom kell, uram, innom! — ... mint ifju rózsza... igaz ez, igaz! Mint az Ur anygala — és midőn senki, sem anyám, sem tanítóm, sem a megyebíró, a sherif nem fékezhetett meg, akkor csak vállamra tevő kezét: Légy jó, Tim — úgy mond — és oly szelid lettem mint a bárány! —

És most innom kell, uram, vagy a tengerbe ugrom . . . Igy! . . . ez éget, ez üdit! . . . Mint rózsza serdült fel — olvassa tovább, uram! Vannak utálatos férgek, melyek a legszebb rózsákba lopózva, azokat hervadásnak indítják! . . . Még egy kortyot! — Igy, most már jól van! Mint egy rózsza serdült fel . . .“

„Te tudod, mi történt — midőn a jegyző hozzánk jött tudatva, hogy egy magas rangu ur, ki nevezetlen akar maradni, halálos ágyán kétezer guine-ét hagyott hátra; tudod, hogy kötelezettnek hittem magamat őt a városba küldeni, hogy oly nevelésben részesüljön, mely új állásához illő legyen, és a melyben nálunk nem részesülhetett. Helytelen cselekvém? Nem tudom fiam, de mi emberek nem vagyunk mindentudók, és azt hívém, hogy jól cselekszem. És hogy őt a jegyző házába adtam, ki veheti azt rossz néven? — Oly becsületes család volt, és Lucy oly szokást és modort sajátított el, mint sehol a faluban. Vak valék, fiam, megvallom, de becsületes is; hisz Lucy megtarthattam volna magamnál, és igényelhettem volna ápolásáért vagyona kamatainak egy részét. És így fosztám meg magam előltem oly kedves jelenlététől, vagyonából egy farthing-ot*) sem akartam, csak jövőjére, csak szerencséjére gondolék. Ismétlem, Tim, isten látja, hogy jó szándékom volt, de vak valék!“

„Igen, . . . igen! Vak voltál, öreg asszony, vakabb, mint Bileam, ki nem látta az Ur angyalát. . . . Miért vette el, uram, palackomat? — Nem fogja fel, hogy ez átkozott hajón, mely a csigánál is lassabban megy, innom kell, hogy ne vesztsem el eszem? de átkozott legyek, uram, ha csak egy csepp jön nyelvemre, mihelyt Angliában leszünk.“

. . . . „Te sem vagy egészen hibátlan a szerencsétlenségben, mely megtörtént; mert ha Lucy, kit jó helyen lenni gondoltam, kissé kikerülte figyelmemet, az azért történt, mivel minden gondom fe-

léd irányult. Mily vad lettél egyszerre; senki sem fékezhetett meg; semmi sem birt roád befolyással, sem tanítód intelmei, sem a megyebíró, a sherif büntetései, sem búm, sem könnyeim. Te, lelkes unokája, a legtiszteletreméltóbb, a legbecsültebb férfi fia, a falu csapása lettél; kikerültek, hol csak láttak, szerencsétlenséget óhajtanak, hogy megszabaduljanak tőled. Oh hány hosszú éjen át imádkoztam térdre borulva Üdvözítőmhöz, legyen irgalmas hozzád és hozzám, változtasson meg téged; mert a faluban egyedül én éreztem, én tudtam, hogy szived esztelen tetteidnek dacára is jó. Mondd, Tim, nem volt-e igazam . . .“

„Tökéletesen, öreg asszony, tökéletesen! Csak hogy nem kellett volna Lucydat elküldeni; mert mióta távol volt, sehol sem leltem nyugtom; — hol emberrel találkoztam, verekednem kellett vele, mintha átok nehezedett volna rám, mintha

így kellett volna ennek történni; minden teremtményt, mely úgy nézett ki, mint én, anyám kivételével mindig ültöm, és . . . De mire vár, uram, folytassa, folytassa!“

„ . . . Napokon át szemléltetek, szórakoztatni kísértélek. Érzem, hogy kedélyed beteg; és gondolkoztam, hogy találjak irt annak meggyógyítására? Néha azt hittem, hogy sikerült, vigán és istenemnek hálát rebegve feküdtem le; — én balga! Követ-

Kamesatkai női- és téli öltöny.
(Szövege a 713. oldalon.)

kező reggel még komorabban világítának szemeid . . .“

„Igen; — mert alig vala az öreg asszony az ágyban, midőn én az ablakon át kiosontam, egyhuzomban a városba szaladtam, hova rendszeren kellő időben érkeztem meg, hogy bepillantsak a jegyző kerti ablakán, és hogy Lucyt még láthassam. Mint megbüvíült álltam ott, és, uram — nem tudom, mi történt velem; — ha találkozom, midőn hazamenetre szánám el magamat, emberrel, bárki fia lett légyen is, úgy leterítettem volna, dühből — ok és cél nélkül — csak hogy megboszuljam magam az embereken, kik — most látom csak át — soha sem bántottak meg engem.“

„Csodálatos! de csak hallgassa tovább! . . .
„Végre megtörtént az, mitől tarték. Isten bocsássa

*) Farthing, csekély értékű pénznem Angliában.

meg mindazon fájdalmat, mit nekem okoztál, mint én, fiam, megbocsátottam már rég neked; megtörtént a szerencsétlenség, és el kelle hagynod a vidéket...“ Mily szerencsétlenség volt az, Tim, elbeszéli nekem?

„Szivesen, uram... Irtózatoss volt az! Egy este ismét befutottam a városba, és elrejtöztem a jegyző kertjében, hogy megláthassam Lucymat. Vagy korán kelle jönnöm, vagy későn: nem tudom, az ebédli üres, az egész ház sötét volt. Azt gondoltam, a család nem tért még vissza kirándulása-vagy látogatásából, és miután egy kimondhatatlan vágytól ösztönöztetém Lucy kedves arcát viszonlítani, földre vetém magamat egy sűrű lugas mögött azon szándékkal, hogy őt megvá-

kerítés megmászásakor kapott rajta. — Röviden, uram, ön tudja, miért futottam tova, és miért lettem tengerészszé... És most olvassa tovább, ugorja át az öreg asszony siránkozásait — fordítson — ott lenn olvassa tovább.

... „Mily élet, Tim, mily névtelen nyomor! Rólad semmit hir, és szemeim előtt szívszakgató nyomora annak, kit mint leányomat szerettem. Már amaz örökség, minden baj oka, rég elolvadt mint jég, könnyelmű férjének kezei közt, ki atyja halála után annak jegyzői állomását foglalta el, és élete e mellett még alig vala tűrhető. Midőn a nyomorult rosszul bánt vele, mily gyakran jött ki hozzám, és hullatta keserves véres könnyeit keblemen! Oh! ha láttad volna... ha hall-

A Koriadsski, Avaesa- és Koseldszkoj-tűzhányók Kamesatkában.

(„Kamesatka és lakói“ című cikkünkhez a 743. oldalon.)

rom. Mint történt, nem tudom; elaludtam és csak akkor ébredtem fel, midőn neszt hallottam a lugosban. Hallgatóztam, s legnagyobb figyelemmel emelém fel fejem... és igen, uram, ne kérdezz tovább, mi történt. Istenemre nem tudom, de egy pár perc után a lugosban egy ökölsapástól lerogyott férfi és egy elájult nő feküdt egy eszeveszett előtt, ki lázas szemekkel meredt maga elé; — a sebesült a jegyző öregebbik fia... a tettes én... a nő Lucy volt!... És most már, uram, tudja az egész szerencsétlenséget, tudja, miért kelle elhagynom e tájéket — mert a jegyző úgy vélekedett, hogy lopás végett törtem be hozzá, és azon hirt terjeszté el, hogy fia a kert-

hatted volna, midőn nekem mondá: „Ó, Timem ökölsapása Isten ujjá volt, miért nem követém!“

„Elég... elég! Egy szót se többet... adja ide, uram, azt a levelet; és a semmirekellő, ki a szegényt addig gyöttré, míg az szórtalan fekvék sírjába, ne haljon meg kezeim által? Hahaha! Uram, ön egy bolond, ha ön tőlem ilyesmit kíván. Ide a levéllel... egy szót se többet... éltem tiz évét adnám oda, ha már szárazon volnék.“

Ezzel kezeim közül kivette a levelet és tova rohant. Ugyanazon éjjel hatalmas vihar támadt, mely több napon át dühöngött és kajute-ömhöz kötve tartott. Negyedik nap Southamptonben horgonyt veténk; elbeszéltem Tim történetét ka-

pitányomnak és kértem őt, ne engedje a matrózt el a hajóról. „Az nem megy, felült ő, mivel az a Gibraltarból Angolországba való utra szegődött. Zuhogó záporban hagytam el a hajót, a nélkül, hogy a szerencsétlent viszontláttam volna.

II.

„Honnan a szél, kormányos?“

„Északkeletről, seňor“

„Éz épen javunkra van; vajjon tartós lend-e?“

„Azt hiszem seňor; mert lassan fú, és az ég tisztá, s ha két napig így tart, hétfőn Portoricóban lehetünk.“

„Adja isten; mert az utolsó napok szélszendje irtózatos volt. Vegyen egy szivart jóslatáért! Ön, ugy látszik, jól ismeri itt a tengert!“

„Elhiszem, uram! hogy ha az ember tíz évig teszi az utat Vigoból Havannába ide és oda, otthonosnak érzi magát a tengeren; köszönetem szivaráért, seňor; tíz perc után, midőn leróttam kötele ségem, elszivom.“

„Tíz éven át ugyanezen utat! és még e mellett ugyanazon hajón!“

„Igen, seňor, és hazudnám, ha elbeszelném, hogy csak egyetlen egy veszélyes utat is tettem. Igazán csodálatos, és igaza van kapitányunknak, ha állítja, hogy Nuestra seňora de Cavadonga képe, mely a főárbocon függ, véd bennünket. A matrózok hiszik, és az utasok szintén.“

„És ön, kormányos, nem?“

„Hm! seňor . . . quien sabe! . . de nem szabad önnel mulatnom magam, midőn a kormányon vagyok; szigoruan meg van tiltva; csak azután, midőn fekhelyemet elértem, fogom elszíni szivarát, és ha önnel tetszik, önnel egy kissé csevegni. A steward*) mondá, hogy ön német. Gyönyürü tartomány, seňor, gyakran voltam Hamburgban, midőn a Leithből Hamburgba való fordulatot tevém meg. Ez első városa a világnak egy tengerészre nézve; még Liverpoolon is tultesz, noha az hazám.“

„Ön angol? Catalaninak tartám; hisz oly pompásan beszél spanyolul.“

„Hosszu éveken . . de elég már seňor; azután ugy tetszik, mintha a kapitány orrát látnám fényleni . . majd aztán, uram.“

. . . „Alig hihetem; igazán a legkülönösebb találkozás! Önt, Tim, kivel tizenkét év előtt Gibraltarból Southamptonba utaztam, önt találom itt a „Rey Pelay“-on, és önnel fogok Havannába utazni!“

„Engedje uram, hogy kissé eszméljek . . Igen, tökéletesen igaz, tökéletesen igaz, ugy volt! Patvar vigyen el, ha gondolkoztam valaha ön felől, pedig igazságtalanság volt részemről, mert jól emlékszem, hogy ön akkor nekem jó tanácsokat adott. Igazán, azoknak a jó embereknek közmondataikkal igazuk van! Csak hogy a hegyek nem találkoznak!“

„De mondja csak, Tim, mit csuál az anyja?“

„Szegény öreg asszony! Több, mint tíz éve, hogy megtele nyugalmát a sírban. Midőn a paradicsomba ment, akkor szent Péter minden bizonynyal mind a két égi ajtót egyszerre nyitá ki; e földön fájdalmi által becsületesen megérdemlé az öröklét örömeit. Hogy ő mennyit szenvedett, óh uram . . az kimondhatlan; ámbár az utolsó években jobban folytak dolgai.“

„Beszélje el, Tim! Nem hiszi, mennyire fel van fokozva kíváncsiságom, mint végzett halálos ellenével, Lucy férjével? Tökéletesen jól emlékszem, mily bosszuzugodolatokkal hagyta el a hajót.“

„Igen, uram; és midőn Liverpoolba érkezém, még mindig ugyanazon gondolataim voltak, de itt eltávoztak, és én egyszerre egészen megváltoztam.“

„Hogy mint? . . beszéljen . . beszéljen!“

„Lime-Streeten barangoltam, midőn egyszerre egy sarkon csüdülést vettem észre; öda mentem, és uram, soha sem fogom elfelejteni . . a nyomorultat láttam, ki épen akkor fogatott el egy rendörtől, midőn kezeivel egy elmenő zsebeibe nyult. . . Gaz zsebmetsző lett azon férfiból, kit Lucy szívével ajándékozott meg. . . És mily külső, uram! Így kellene az istennek a bünt minden arera nyomni, hogy ijesztőleg hasson. Megkövülten állottam ott, midőn új zaj keletkezett, és a tömeg nagy robajjal rohant az után le. Utána futottam és tudomásul esett, hogy a fogoly a rendőr kezei közül kiszabadult, és üdvét futásban kereste. Nem tudtam mi történt; de ezen üzöbe vevés, mely a tömeget annyira mulattatja, ezen üzöbe vevés alatti néhány perc után ismét elfogatott, mert a kiabálás megszűnt. Előre törtém magamat, és betört fejjel fekvé, egy utcasarkon letem. Mint történt lett légyen ez, nem tudom; csak néhány napra értesültem, hogy börtönében szenvedett ki. Hogy mily benyomást gyakorolt reám ez esemény, nem tudom elbeszélni, egész változáson mentem át; barangolással töltöttem napjaimat a földéken, és csak ekkor láttam át, hogy eddigelé mily semmirekélő fickó voltam. Csakhamar követé ezt határozatom. Mi-

*) Főbíró Angliában. Felügyelő a hajókon.

nek kerüljön erkölestelen fia anyámnak szemei elé? Mindazt, mit hat év alatt szereztem, anyámnak küldém, és mint matróz mentem a „Queen of East“ fedélzetére, mely mindjárt a következő napokban indult el Bombay felé. Olvasta ön akkor, hogy mint jártunk, hogy már a második napon hajótörést szenvedtünk ama szerencsétlen sziklán a bristoli öbölben? A kapitány, a legénység, az utasok mind elvesztek, csak mi dobattunk ki a partra. Mit tegyek? És hiszi ön, uram, hogy miután a halál torkából oly csodálatosan megmenekültem, hogy szülőföldem és az öreg asszony utáni ellenállhatlan vágy lepett meg? Gyalog és egy farthing nélkül kellett megtennem a nagy utat. Uram, engedje el a leírást; midőn kunyhómba léptem, épen akkor olvasá fel anyámnak az iskola-mester a „Queen of East“ hajótörésének részleteit, és hogy a megmenekült matrózok egyikét Stoneburn Timnek híjják!... Midőn nevemet olvasni hallottam, léptem be az ajtón: „Ki beszél barátomról, Stoneburn Timről, ki most a „Queen of East“ fedélzetén Bombay felé tart?“ Csak látta volna, uram, mily hűledezve tekintett rám a vén számár, és épen olvasni akarja nekem az újságból, midőn az öreg asszony hirtelen felugrik székeréről, és elsikoltja magát: „Tim, óh, Tim!“ mig én nem mertem rá nézni... Már jó ideje ennek, uram, és egy becsületes tengerésznek nem is kell magát szégyenolni, ha ily megemlékezésnél szemei megnedvesülnek. Lassankint magunkhoz tértünk és csak ekkor vettem észre, hogy lábam körül egy négy éves, csinos gyermek mázskál. „Ki ez, anyám?“ kérdém. „Tekintsd meg csak!“ felelt az. Megtettem, uram, és minél tovább tekintém, annál sapadtabbá lettem... mert az... mert az Lucy, Lucym volt gyermekéveiben, midőn velem játszott, és mint olyan jelent meg álmaimban a hosszú tengeri éjek alatt. „Egyetlen gyermeke, melyethaldokolva bizott reám!“ mondá anyám... mire vihar tört ki keblemben... nem szégyenlem magam, kimondani... Egy álló óráig csókoltam sirva a gyermeket, úgy hogy a szegény féreg megfélemlert, úgy hogy anyámnak el kellett venni tőlem. Röviden, uram, minek nyújtsam a dolgot? mint másod-kormányos mentem egy

Leithből Hamburgba menő hajóra, hol két év alatt elég pénzt szereztem; anyámnak jól folytak dolgai... és ekkor meghalt szegény.

A kis Lucy örökségül maradt reám. Ugyanekkor oly szerencse ért, minőről soh'se álmodtam! E hajó kapitánya, ki Glasgowba ment, hogyát vegye a hajógyárból a „Rey Pelayot“, legénységet keresett. — Ajánlva voltam neki, de én nem tudtam, nem akartam oly utat megtenni, mely engem a kis gyermektől évekre távolított volna el. — Elbeszéltem neki az egész történetet, és én annyira megtetszettem neki, hogy azon ajánlatot tevő, miszerint a gyermeket a fedélzetre veszi, és gyermektelen nejeinek Coruña-ba viszi. — Elgondolhatja, uram, mint örültem az ajánlatnak, mily hamar változtattam mindent pénzzé, és... röviden: tíz év óta utazom e hajón. Lucy pedig Donna Felippa Rosales nál van. Nagy, szép hajadonná nőtte ki magát, ki Tim nagybátyját kimondhatlan szereti... gyámanyjánál lakik Corunában és... vajh látná az örömet, mit nagybátyjának, Timnek Havannából való visszatérte okoz neki... Itt van egész történetem; az istennek legyen hála, hogy minden így történt. Vajha csak egy órára is jöhetne vissza és láthatná örömlenket az öreg asszony!

Hallgattam, mélyen megindulva a tengerész egyszerű elbeszélésén, melyet, mint csak emlékezetem engedé meg, adtam vissza. Hirtelen nem tudtam, hogy így szólítám meg:

„Hány éves ön, Tim?“

„Harminenyoce, uram!“

„És Lucy?“

„Tizenhét... Tudom már, hova céloz; ép úgy, mint a kapitány és neje: elvegyem, nemde? Valóban, midőn e tárgyról beszélnek, mindig vérpirossá lesz a gyermek; alig emeli fel lesütött szeméit... Na, na... megfontolhatja a dolgot az ember, kivált ha Garcia Repe első kormányosunk husvétkor távozik, és én helyét töltöm be!“

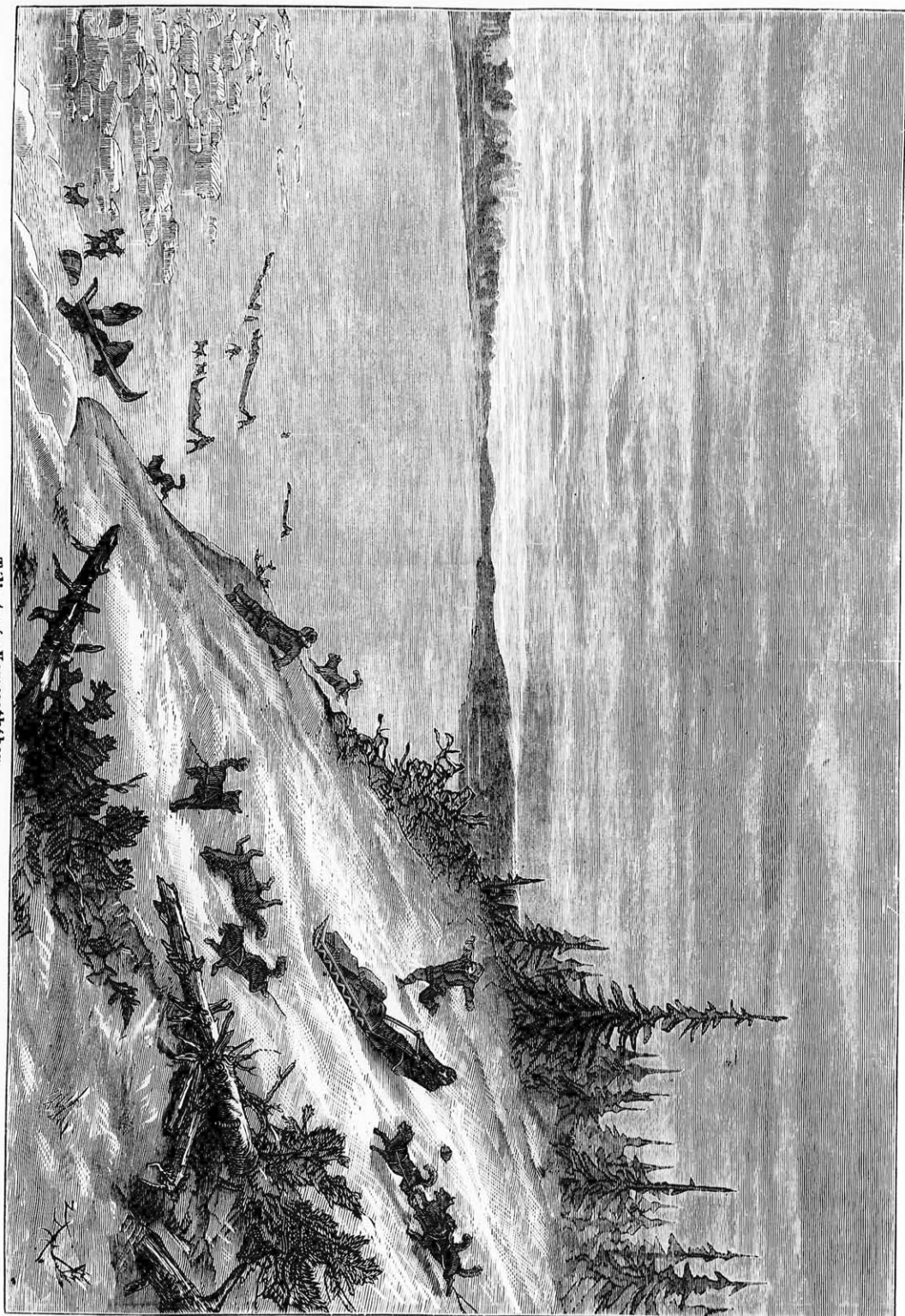
... Három hétre Havannába érkeztem... soha sem tudhattam meg, hogy Tim barátom, ki Garcia Repének Cubában bekövetkezett halála után első kormányosá lett, később megfontolta-e a dolgot.

Cs. M.

Kamcsatka és lakói.

Kamcsatka félszigete azon tartományok közt foglal helyet, melyekért a természet igen sokat, az ember igen keveset tett. A hideg tengeri szelek meggátolják a keleti parton a fatenyésztést, de az ország belseje felé a hegymeredélyeket és

völgyeket nagy erdőségek borítják, melyekben cobolyok, iram-gímek, hölgyemenyéték, medvék, farkasok nagy mennyiségben fordulnak elő. A kopasz béceken argali-csordák szállásolnak. A növényföldrajz talányai közé tartozik Kamcsat-

Téli tázas Kamenskában.

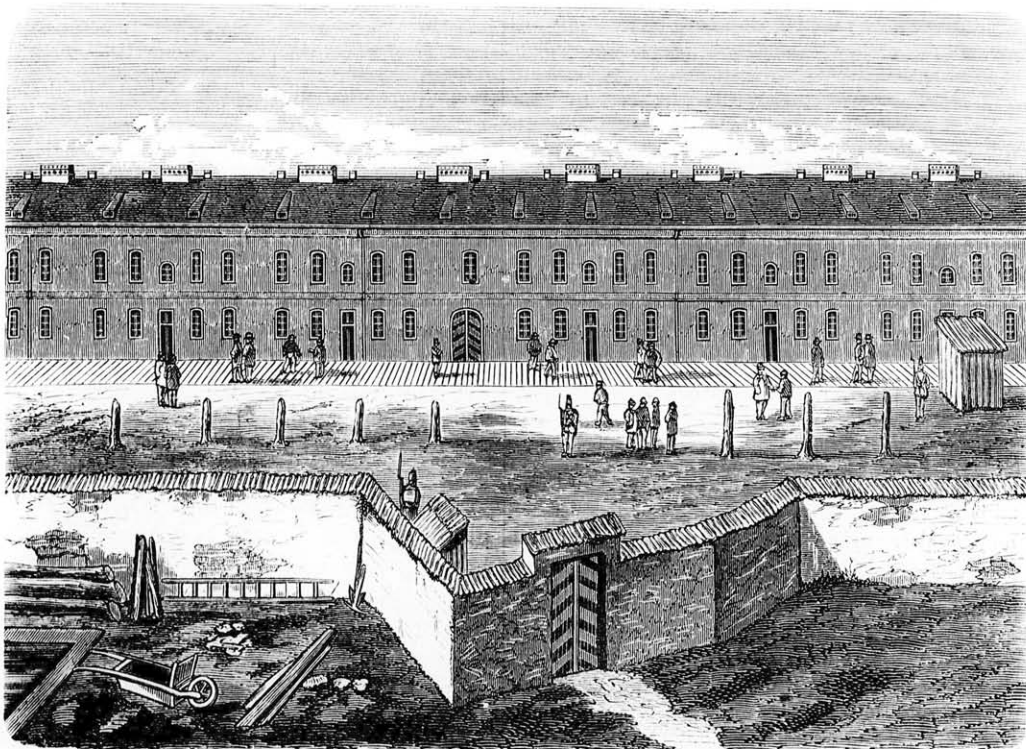
kában a fe nyvesek, névszerint a vörösfenyő elterjedése, mely a két parton teljesen ismeretlen s csak egy szigethez hasonló vidéken mutatkozik.

A kamsatkai tél nem oly szigorú, mint Szibéria belsejében, ellenben a nyár sokkal kevésbé meleg. Kora és késői fagyok, gyakori ködök és esők hátrányára vannak a növényzetnek. Steller mint nevezetességet említi, miszerint Kamsatkában az árpa a szakállt nélkülözi, miből látható, hogy az éghajlat különbözősége mennyire megmáshatja a növény-alakokat. A nedves lég rendkívül jótékonyan hat a legelőkre és rétekre, s nem hiszem, hogy szarvasmarháink ne kívánko-

gazdájok rájuk nem ismer. A rétek oly pompásak, hogy egy évben háromszor használhatni, s a magas növés következtében rendkívül csekély területű rétek, egy holység marhájának elegendő téli szükségét adnak.

A világnak egy tartományában sincs nagyobb bősége a jó és izletes halaknak, melyek a kamsatkaiak főlelmét teszik.

Tavaszzal a lazacok oly roppant mennyiséggel jönnek ivás végett a folyókba, hogy ezek megáradnak, s a hullámok sokat kivetnek belőlük a partra. Ha valaki egy nyársat taszit a vízbe, ritkán történik, hogy rajta hal ne maradjon, és Stel-

A Josephstadti államfogda. (Fénykép után, Szövege a 747. lapon)

nának Kamsatkába, ha sejtenék, hogy mily bőven terem ott számukra takarmány. A folyók és tavak körül, az erdőkben és ligetekben 12 láb magasra nő a fű, s némely ernyős növények és fészekvirágúak (édes tapsir, kenderlevelű üszögör) valóban óriási nagyságot érnek el.

A fűvek szára a sok nedvesség miatt egész ősziig megtartja nedvveljes voltát, hideg ősszel elszárad, s tél közepén jó szüleséget ad. Ily bőség mellett nem csodálhatni, ha a Jakutzkból bevitt szarvasmarha és ló jóságban és nagyságban annyira megváltozik, hogy egy év lefolytával volt

ler azt állítja, hogy a medvék, kutyák és más állatok szájukkal és lábaikkal több halat fognak itt, mint más helyeken az emberek hálóval. Valamint a költöző madaraknak nem mindenike huzódik egy és ugyanazon időben éjszakra, hanem az emberek javára egyik a másikat követi, a halaknál is hasonló viszony mutatkozik, mert egyik faj hamarabb jelenik meg, mint a másik, úgy hogy egész nyáron keresztül a legnagyobb halbőség uralkodik. Ermann elbámult azon borzasztó mennyiségben, melyet ő a Kamsatka sekély folyójában látott részint már dögölvé a parton; részint a

viz ellen uszva fölfelé. Sok helyt, névszerint a kiálló pontok körül, vagy a még sekélyebb helyeken, csoportosan gyülekeztek össze, s több lábnyira ugráltak fel a vízből, mint ha az akadályokat legyőzni akarnák, de már a legelevenebbek is véresek és végükhöz közel voltak.

Ezen halaknak látása, melyek magukat készakarva ölik meg, a mennyiben a sekélyeket és szárazt keresik, annyira meglepő; hogy majdnem hajlandó az ember a kamsatkaiak csodás magyarázatát elfogadni. Ők ugyanis azt állítják, hogy a lazacok, melyek élve a folyó forrásaig hatolnak, a sziklarepedékekbe bujnak és ott morgákká (Mormelthier) változnak, s ezen körülménynél fogva meg lehetne fejteni az utóbbiak szórványos előjöttét a magas hegyesucokon.

A négyezer □ mértföldet tevő Kamsatkában e szerint jelentékeny népesség sem szenvedne élelemhiányt, de koránt sincs az arányban a mező és tenger gazdagságával. Egész Kamsatkában alig van több ember, mint négyszög mértföld, és ezen csekély szám is kevés pontokra, névszerint a Kamsatka, Avacsá, Paratunka, Polkherecskája, Réka, Tigil folyóira, s a pencsinszki öbölre stb. van szorítkozva.

Mielőtt Kamsatkát az orosz elfoglalta, a népesség huszszorta nagyobb volt, mint jelenleg; a kozákok kegyetlenkedése, s a himlőjárvány következtében épen oly hirtelen összeolvadt az, mint Kuba vagy San Domingo lakosainak száma a spanyolok megérkezése után. Akkor még a coboly és tengeri vidra nagyobb becsben állott, mint az ember, de most már átlátták, hogy csak az utóbbinak munkája által értékesíthetni valamely tartomány kincseit.

De honnan népesedhetnek meg Kamsatka? Angol és német kivándorlók nem egykönnyen fognak ide tévedni; Oroszország pedig sokkal kevesebb lakossággal bír, semhogy arra gondolhatna, miszerint ázsiai birtokának ezen végpontját emberekkel lássa el.

Kamsatkának terménygazdagsága e szerint valószínűleg még sok ideig használatlan állapotban fog maradni, a mennyiben a mostani kormány alatt is folette csekély a szaporodás.

Az országot egész hosszában egy roppant hegygerinc vágja keresztül, melyben 28 vulkán működik, s köztük a Kamsatka-hegynek 14,800 láb magassága van. Hogy ezen földalatti tüzek által

össze-vissza szeldelt talajban sok ásványnak kell létezni, magától értetik.

Forrásokban Kamsatka a világ minden tartománya közt leggazdagabb. A rónaságon oly mérvben serkednek elő, hogy nyaranta nem járhatni szárazon, sem gyalog, sem lovon, s gyakorta nagy kerületeket kell tenni. Télben megakadályozzák a folyók befagyását, s ezen évszakban is hosszadalmassá és veszélyessé teszik az utazást, mert sokszor magas és kietlen hegyi utakat kell az embernek választani. Némely ércforrás, legyen az hideg vagy forró — észrevétlenül és használatlanul foly itt vissza a szülőtenger kebelébe.

Kamsatka előnyös fekvéssel bír a miatt, hogy Amerikával, Kínával és az egész csendes tengerrel kereskedést üzzön, s a legjobb kikötőkkel van ellátva. A pompás avacsá-öböl, mely ritkán fagy be egészen, az egész világ hadi hajóinak elegendő és biztos tért adhatna. Itt fekszik Petropawlowszk, Kamsatkának mostani fővárosa, melyet Krasenstern (1804.) oly gyászosan rajzolt. Ő bűdös halakkal borítva találta itt a partokat, melyek közt éheskutyák kóboroltak, s a nyomorult, összeomlott kunyhók közt néhány tehén legelészett. Most a helységnek 600 lakója, s talán szebb külseje is van. Miklós alatt megerősítettet, s az utolsó háboruban Spencer, angol tengernagy fölkereste, de őrséget nem talált, az ágyuk beszögezése után ismét hajóra szállt. Patropawlowszk közelében két híres férfi sirja van, u. m. Delisle de la Croyére csillagászé, ki Delringet első útjában kísérte, és a földet körülhajózó Charkeé, ki Cokk halála után a vezényletet átvette. Fekvése rendkívül regényes, bércoktól környezve, melyekből egy pár tüzokádó emelkedik ki.

A kamsatkaiak kis természetűek, széles vállal, széles, kiálló pofacsontokkal, rendkívül széles, kiülő állkapcsokkal, igen erős ajkakkal, fekete hajjal. A férfiak színe barnásfekete vagy sárgás, a nők fehér. Az utóbbiak szépségük fenntartását medvebél által eszközlik, melyet halenyvvel arcukra ragasztanak, hogy a nap őket meg ne égesse. E mellett valami tengeri növénynyel kendőzik is magukat, mely halzsírral szétdőrgöltetve, szép veres festéket ad. Steller idejében még csak azok kendőzködtek, kik tetszeni vágytak, míg azok, kiknek hódításokra kinézésük nem volt, megelégedtek az esővízzeli mosakodással.

(Folyt. követc.)

Dr. S. J.

Az 184^s/_o-diki magyar államfogylok josefstadti börtöne.

Rajzunk a magyar államfogylok jősefvárosi várbörtönét mutatja. A fogda (Zwinger) katonai laktanya volt, s az 184^s/_o-ki események következtében változtatott át államfogdává.

A szép, kis kerek város körül van véve széles bástyafalakkal, melyeknek emeletes épületei szolgálták börtönül a magyar államfogyloknak. A börtön hátsó falai a tömör bástyaoldalak valának; előrésze elég nagy, és világos ablakaival a városra nyílt. A város épületei és börtönlakok közt 3 vagy 4 öl szélességű tér vala, járdája a fogyloknak. Kelet és nyugat felől valának a járdát a közlekedéstől elzáró kerítések egy-egy kis ajtóval, és katoná-őrházakkal; a járda közepetáján, hol a tér terjedelmesebb, egy nagyobb kapu, mellette egy őrház és szivattyús kút látható, melyből üdítő vizet meríteni egy időben meg volt engedve a fogyloknak.

A börtönlakok számozása a 2-ik számon kezdődött, és a 12-dikén végződött. — Mindenik számnak volt egy éjjel és nappal erősen elzárt ajtója, melyen a börtönlak 4 szobájába lehetett bejutni; az emeleten két, alatta is két szoba, ugyan-

annyi kis konyhával, mindegyik szobán és konyhán 1 elég nagy ablak; a 8 ablak közepén látható kisebb ablak a feljáró lépcsőzeté volt; a szoba, és konyhaajtók is éjjel-nappal, a fogság nehezítése tekintetéből, gondosan és erősen bereteszelvék. A 9. 10. 11. 12. számú börtönlakok ablakai ny. kapitány Steiner úr szép házára és gonddal ápolat kertjére nyílottak, melyből ő és nemesszivű lakója, Groll úr és családtagjai reggelenként a magyar fogylokat nyájasan és szívélyesen üdvözölték, és ha amnestia-hirt hallottak, kézmozdulataikkal nagy örömmel jelezték. E rokonszenvező lelkek és fogylok ártatlan örömlévezete azonban megsemmisítettet az által, hogy a börtön ablakai — mint Pesten az új-épületéi — bedeszakztattak, fogoly nyelven beputtonoztattak.

A hosszú, tömör bástyafal közepén volt egy fekete-sárga kétfelé nyíló nagy kapu, melyen a fogylok kedvező időjárásokról erős katonai fedezet mellett egy órányi időre üde levegőt színi a bástya tetejére, honnan a porosz kéklő határhegyek már szőpen látsznak, felbocsáttattak.

Közli: *Hajdú Tajos* tanár.

A különféle theanemek.

A világ különböző részein sokféle nemei léteznek a theának, de csak a khinai, paraguay thea, maté és talán még a kávéthea az, mely mint nemzeti ital, legelterjedtebben használatik; de használatba jőnek ezeken kívül még más theanemek is, habár hasonlíthatlanul csekélyebb elterjedésben.

Ezek közül a khinai thea az angolok és egyéb angol-ajku néptörzsekre nézve nemcsak a legfontosabb, hanem napi italul szolgál nagyobb számú embernek, mint a többi theanem valamennyi együttvéve. Khina, Japán, Tibet és Nepaul tartományok mintegy 300 millió népessége napokint 3—4-szer élvezi; ázsiai Oroszország, Európa nagy részében és Ausztráliában majdnem hasonló arányban fogyasztatik, ugyanynyira, hogy mintegy 500 millió, tehát az élő emberiségnek fele élvezi ma a theát.

A theanövény különféle változatosságban jő elő, de mindannyi egy nemhez tartozik; a változatosságot az ültetés, égalj és talaj minősége okozza; ezek közül a thea-bohea a fekete theát és a gyöngébb minőségű zöld theát adja, mely Kanton tájékán természetik, míg a thea-viridis a Huy-Tscho és szomszédos tartományaiból jővő külön-

félé változatosságban előforduló nemesebb theanemeket szolgáltatja. Ezen növény Khinában honosnak tartatik, és itt, valamint Japánnak hegyaljai még most is vadon nő. Legjobban megterem a forró égőv hűvösebb tájain, de a mérsékelt égaljban is, az északi szélesség 40-ik fokáig található. Khina azon részei, melyekben az Európa és Amerikába kivitt legnagyobb theamenyiség terem, az éjszaki szélesség 25. és 31-ik fok között fekszenek.

A theanövény mag által szaporittatik és az aratás a növény 4—5 éves korától 10—12-ik évig tart; legjobban szereti a száraz, napos lejtőket, az aratási időszak a termelési helyek minőségére szerint változik ugyan, de a legjobb aratási ideje mégis május és júniusban van; a leveleket rendszeren nők szodik le kezeikkel, és pedig háromizben egymásután; az első legifjabb levelek a legfinomabb és legizletesebb theát adják, a második és harmadik szedésnél nyert levelek már keserűbbek és több, kevésbé olédkony anyagot tartalmaznak.

A thea vegyi történetének legérdekesebb része: annak elkészittetése az eladásra. A frisen szedett levelek som kiválólag összehuzó, sem ke-

serű, sem aromatikus izzel nem bírnak, szóval, a szárított leveleknek mind szagát, mind ízét nélkülözik, ezt csak a tűz fölötti szárítás alkalmakor kapják. Fortune erre nézve azt mondja, hogy a szárításnál a levelek akként pirittatnak meg a tűz fölött, hogy ez által a levél testében szükségképen vegyi változásoknak kell történniök; e változások eredménye az íz és szag, melyek által a különféle theanemek egymástól különböznek; továbbá hogy ugyan e művelet, t. i. a szárítás különfélesége adja a fekete vagy zöld színt, így a zöld theánál a levelek közvetlenül a loszkítás után száríttatnak, míg hogy a thea színe fekete legyen, a levelek a tűz fölötti pörkölés előtt egyideig a napon hagyatnak; a zöld theával a levelek a kézzeli összetekérés után — melynek célja a fölösleges nedv eltávolítása és a levelek göndörítése — hamar megszárittatnak; az egész eljárás egyszerű és rövid. A fekete theánál, miután a levelek egy ideig a napon hagyatnak, azokat a kézzel verik, míg puhákká lesznek, erre néhány percig pörköltetnek és összetekertnek, mire puha, még nedves állapotban több óra hosszúságig a levegő befolyásának teszik ki és végül szénttűz fölött lassan megszárittatnak.

A kereskedésben előjövő fekete theanemek tehát a gyenge szárítás és valószínűleg csekély erjedéstől is kísért levegőni állás által kapják sötét színüket, és a megkülönböztető ízt. A levegőnek a theára történő említett behatása ennek súlyára befolyással nem látszik lenni, a menyében három fontnyi friss thealevél körülbelül egy font szárított theát ad, akár az egyik, akár a másik nemből. A termő-helyeken magukban felhasznált thea nem száríttatik meg oly nagyon, mint a kivételre szánt, és e körülmény a thea zamatjára okvetlen befolyással bír.

A fekete thea különféle változatai Bohea-Congo-, Compoi-, Suchong-, Kaper- és Pecco-thea elnevezések alatt fordulnak elő. A fekete thea-osztályból az egyik nemet, mely a sárkánykutak theájának nevezetik, Kхинában csak a legfőbb rangu egyének élvezik; ez igen drága, és Európába soha sem jő. A zöld theanemek Twankay, Hyson-Skin, Hyson, császárléa és gömbthea nevezet alatt jönnek kereskedésbe. A valódi császárléa — a zöld theák közt a legfinomabb — ritkán hozatik Európába, a mi pedig e név alatt oladatik, ritkán más, mint az illatos olajgyümölcs virágaival szagosított Tschusanthea. A theaszagositás szokása egyébként általános, és e célra különböző illatos növényeket használnak.

A thea használata Kхинában már a legrégebb

időkben divatozott; hagyomány szerint már a harmadik században használták, a hatodik században azonban már általános lett, és 810-ben Japánba is eljutott. Európába pedig csak a 15-ik század elején hozatott. Európában már előbb némi növénylevelek meleg forrázatát használták italul, és a szárított száylevelek, melyek általános használatban voltak, a hollandiaiaktól kereskedelmi cikkül Kхинába is elvitettek, és ott a kínai növény leveleiről, mely által azóta tökéletesen kiszorítottak, becsértették. Kхинába menesztett orosz követés akkoriban gondosan begyűjtött kevés theát hozott Moszkvába, és ott igen izletesnek találtatott. Még 1664-ben nagyon ritka és becses ajándéknak látszott, úgy hogy az angol kelet-indiai társaság az angol királynőnek két font theát ajándékozott.

A thea termelése és fogyasztása most már valóban rendkívüli; állítólag egymaga Kхинában több, mint 20 millió mázsa szárított theát termel; ide járul még a Japánban, Korea-, Assam-, és Jávában termesztett mennyiség. Angolország- és Irlandban az ötvenes évek közepén 500 ezer mázsa, a Kхинában termesztett mennyiségnek mintegy negyedrésze fogyott el, mindegyik lakosra e szerint 1 font 18 lat jutott évenként; most a fogyasztott mennyiség jóval nagyobb; az európai nemzetek közt legtöbb theát az angolok, hollandiaiak és oroszok, míg a többi nemzetek több kávét fogyasztanak.

A thea hatását, úgy, a mint azt Kхинában elkészítve isszák, egy kínai író ekkép jellemzi: „A thea hűsítő természetű és ha tulságos mértékben használtatik, kimerülést és elgyengülést idéz elő; az alsóbb néposztály használat előtt gyömbért és söt. tesz belé, hogy e hűsítő tulajdonságát ellensúlyozzák; nagyon hasznos növény; a ki issza, annak életereje tiszta és vidám lesz; az uralkodók és nemesség nagyra becsülik, a szegények és koldusok sem akarják nélkülözni, mindannyian naponként használják és szeretik.“ Egy más író azt mondja: „A thea-ivásnak hatása: hogy a test valamennyi tisztátalan nedvét eltávolítja, az álmodást elűzi, a főfájást megszünteti vagy meggátolja; a thea mindenütt nagy tiszteletben részesül.“ Számosak azon növények, melyek leveleit a valódi kínai thea helyettesítőjeiként használják; ilyen a Máté- vagy Paraguay-thea, melyet a braziliaiak és dél-amerikai szomszédaiak egy szenvedélyesen szeretnek, mint Ázsia éjszakai népei a kínai theát. E theanemet egy braziliai pálmánövénnyel (ilex paraguensis) szárított leveleiből készítik; ezt már a 17-ik század elején

Paraguay tartomány minden néposztálya használta, most pedig Délamerika egész népessége élvezi; ezen növény levelei 4—5 hüvelyknyi hosszúak és szárítás után, leforráztatás előtt porrá dörzsöltetnek; a szárított levél némely kínai theanemek zamatjával bir és a forrázatnak kedves illata és kellemes, keserűs íze van.

Braziliában egy más theanem is használtatik, mely ott gongonha nevezet alatt jó elő; ez két más páلمانövény: az ilex gongonha és ilex theozans leveleiből készítettik, használata azonban nem oly általános, mint az előbbié. Chiliben Paraguay-thea nevezet alatt a psorea glandulosa, Közép-Amerikában a capraria biflora levelei jónek használatba.

Ujabb időben a kávéfa leveleit ajánlották a thea helyettesítőjeül. A kávélevelek ilyenmü használata a kelet-indiai szigettengeren már régi szokás, és különösen Sumatrán a szárított kávélevél forrázata a népesség egyedüli italát képezi, mely tápláló tulajdonsága által a lakosságnak életszükségletévé vált.

A labrador-thea északamerikában a mocsárrozmarin (ledum pallustro) és egy rokonnövény (ledum latifolium) leveleiből készül; e növények ezen világrész hidegobb tájain mocsárpartokon és a hegyi tavak szélein nőnek; a levelek leszedtén, mint a kínai thea, használatnak; az

előbbi növény jobb minőségű theát ad, mint az utóbbi; izük erősen összehúzó; kábitó, csendesítő és vidító tulajdonnal bir.

Az abyssiniai thea, melyet hazájában Kaat vagy Chaatnak neveznek, Schoa és szomszéd tartományaiban nagy területen természetik, és mint a kínai thea, a lakosoknál általános használatban van; áll pedig ez a catha edulis egy törpe fa leveleiből, mely rokona a sagerotia theozans növénynek, melyből a kínai szegényebb népség gyengébb minőségű theát készít; a leveleket a száraz évszakban leszedik és a napon szárítják; azonban zölden is használják; különösen az arabok álomüző tulajdonsága miatt élvezik, és állítás szerint, e tulajdonsággal oly nagy mértékben birnak, hogy az, ki azokat rágja, egész éjen át őrt állhat, a nélkül, hogy elálmosodnék.

Van azonban az említettekön kívül még számos növény, mely Európában is a thea helyettesítőjeül megkíséreltetett, a nélkül, hogy általános használatba jöhettek volna. Megtörténik ugyan, hogy idővel ki fog derítettetni, hogy a nevezett növények egyike vagy másika a thein és egyéb a thea becses atkatrészeit birják, a mikoron majd szorgalmasabban és terjedtöbben fognak műveltetni. A kínai theát még az epilobium augustifolium leveleivel néha 25 százalékig hamisítják.

Dr. Wiener S.

Egy hét története.

(Nov. 22.)

(V.K.) Ha hőst akarunk keresni e hét történetéhez: akkor épen ötszáz mérföldnyi útat kell tennünk. Ott aztán találhatunk egy igazit, ki világszerte e hét hőse volt, s kinek dicsősége nem mulik el e héttel, sőt késő századokkal sem. E napjainkban oly ritka tünemény: *Lesseps*, ki a Pharaók régi álmát valósítá, két tengor által összekötve két világrészt, s kijavítva azt a nagy sajtóhibát, melyet földgömbünk térképén maga a teremtés követett el.

A suezi csatorna néhány nap előtt nyílt meg, korunk dicsőségére s világereskedésünk javára, s illő, hogy róla megemlékezzenek a napok krónistái bárhol is, mert akár mily távol van is, de nekünk szintén szolgálni fog egygyel-mással, s a divathölgyek szentül hiszik, hogy e csatornán ma-holnap olcsóbb selymet kapnak, s a kávénénikék áldják *Lessopst*, ki számukra szintén jutányosabban fogja küldeni ama kellemes folyadékhoz valót, mely a nyolvok zsilipoit oly édesded forgásba tudja hozni.

Valóban, ez a *Lesseps* csodálatraméltó férfiú! Alig végzi be ezer akadály dacára óriás művét: azonnal egy még vakmerőbb vállalatba fog: ősz fejjel vosz nőül egy fiatal hölgyet. Ugyanabba a fába kezd, melybe a bátor és szerencsés *Garibaldi* fejszéje is beletört.

Már a mi Szövési Boldizsárt illeti (hogy a nagyokról hirtelen kicsinyekre térjünk), ő a mult héten okosabban tett. Ő is ősz fejjel állt ugyan a Hymen lobogója alá, de legalább magához illő párt választott: egy elvirult hajadont, nehogy homlokán a natszkoszortú után csakhamar szarvakat lásson.

Ez a Szövési Boldizsár a Szigligeti termékeny múzsájának százegynehányadik szülöttje, kinek bölcséjét két év előtt akadémiánk a Teleki-dij száz aranyával rakta körül, hanem magát a bölcsőt meg úgy teletömtö tövisekkel, hogy saját édes szülője egy darabig meg se merete mutatni a világnak, hanem bevárta az időt, a míg jobban ki-nőheti magát.

A „Kedv és hivatás,” melyben Szövési Boldizsár szerepel, oly sajátosságos vigjáték, melyről bajos dolog úgy írni, hogy a toll meg ne sértse vagy a költőt vagy az igazságot. Gyöngé munka, ha mélyre tekintünk, de igen ügyes, ha kidolgozását vesszük. Bizonyára nem kis mesterség egy testi hiányokban bővelkedő kisasszonyt úgy öltöztetni fel a bábra, hogy az egészen tetszős alakot nyerjen; s Szigligeti most ezt a mesterséget mutatá be. Alakjai sánták, de alig vesszük észre, hogy sántitnak; köztük egy-kettő nem is igazi ember, hanem csak zsinóron rángatott báb, és mégis oly élénken mozognak, mintha egészséges vér folyna ereikben. A technika szemfényvesztő módon használta itt fel ügyességét, hogy a hiányokat és hibákat elrejtse. Mindenféle pótlékot, spanyolfalat, szépségtapaszt és tarka cicomát olaszodott, hogy segítsen a bajokon. És a vége az lett, hogy gyöngé műnek csak ritkán van annyi külső sikere, mint volt a „Kedv és hivatás”-nak, melyen a közönség sokat nevetett, s melyhez a kritika sem mer elég szigorú lenni. Hiába, ma már — költői lángelmék hiányában — a mesterség előtt is megemeljük a kalapot.

Két alakot látunk e műben, kik a kedvet össze-tesztetik a hivatással: egyik bölcsész akar lenni, noha igen együgyű ember, a másik pedig poeta, holott igen rossz verseket ír. Ha ennélfogva a pályatévésztés vig Nemezisét látjuk e műben, ha ez alakok nevetséges gyarlóságuk miatt járnának pórul: akkor dicsérnök az alapgondolatot s helyeselnök a címet. De itt a kedv és hivatás igen mellékes dolog, s csupán az alakok tarkítására szolgál, míg a lényegét egy kettős házassági történet képezi. Szövési Boldizsár ugyanis (a bölcsesség nélküli philosoph) megkéri parthi-vadász öcsse számára azt a derék vén kisasszonyt, a kit titokban maga szeret, de a kit magának nem mer megkérni. Az öcsse pénzt keresvén beleegyezik, sőt a vén kisasszony is beleegyezik, hanem csak színből, mert titokban ő is inkább a nagybácsit kedveli, és mert e nagybácsi unokaöcsesét kikaparja gyógyítani a parthi-vadászat kórságából. Ez könnyen is megy, mert megjelen egy okos kis lány, kit az öcsse megszeret, s ekkép szabadulni akar a koros kisasszonytól. Meg is szabadul s nőül kapja a kis leányt, míg Boldizsár bácsi az öcsse számára kért koros kisasszonynyal lép oltárhoz. Ez a mese száraz váza. Komikai jellemfestés nincs e vigjátékban; alakjai hamar változnak és nem fejlődnek; lélektani igazság sincs; de a jelenetek élénkek, változatosak, a koros kisasszony igen rokonszenvesen van élénk állítva, s egy iro-

dalmi iparlovagban, ki Boldizsár bácsit halhatatlansággal kecsgetti, hogy házában és jóhiszeműen élőködhessék, elég mulattatón van kipelengérezve az irodalmi lelkiismeretlenség. Sajátosságos, hogy akadt lap, mely e kipelengérezést rossz néven vette, a helyett, hogy megköszönte volna. Ha az irodalomnak vannak iparlovagjai, (a mint hogy vannak is), akkor jó, ha nemcsak az újdonságírók teszik őket csúffá, hanem a vigjátékírók is, kik amazoknál — nem tudjuk miért bírnának kevesebb szabadsággal? Feleki nem rosszúl játszá ez alakot, hanem Szerdahelyi alkalmasint jobban játszotta volna. A Szerdahelyi szerepe (a fiatal öcsce) pedig inkább illetet volna a fiatalosb szabású Nádainak. Szigeti (Boldizsár bácsi) igen kedélyesen, jellemzőleg játszott, Prielle Kornélia asszony pedig az okos és jólelkű vén kisasszonyt oly szeretetre méltó alakká tette, hogy öröm volt nézni. Szóval: az előadás sokat segített a szerzőn, kit egy párszor kitapsolt a közönség.

Irodalmi szempontból azonban ez este még sem volt fényes; hanem a nézőtér az volt, miután a királyné névnapja lévén: a páholyfalak csillárjait mind meggyújták.

E névnapot megünnepelték a templomokban, megünneplé a képviselőház elnöke is lakoma tartása által, megünneplék az árvaházakban, küldöttségek szerencsekívánásában, melyeket tolmácsolni Rajner Pál belügyminiszter ment ki Gödöllőre, honnan a királyné vasárnap költözött Buda várába. A hír azonban innen is tovább utaztatja, és pedig Triesztbe, hová a keletről visszatérő király üdvözlésére menne.

De mi maradjunk egy kissé Budán, hol a zenét figyelemreméltólag ápolják. Az egyházi zeneegylet vasárnap Mozart F-dur miséjét adá elő a vár főtemplomában, a budai ének- és zene-akadémia pedig — hangszereivel, énekeseivel és viritó fiatal lányserégével — átkelt a Dunán, hogy valahára megkezdje Pesten a zeneidényt, mely most oly későn indul meg, mintha a vándor-virtuózság egészen kiment volna divatból. E fiatal akadémia, mely még két éves sincs, a redoutban Knahl A. vezetése alatt valóban igen élvezetes hangversenyt tartott, s Mendelssohn „Erdei búcsú”-ját, Niels Gade „Vizi rózsá”-ját, Liszt „Boldogság”-ait, és Schumann „Libapásztor”-át szabatosan, helyes színezéssel, erőteljesen adá elő, s ha a zenekar is úgy fejlődik, mint az énekkarok: akkor ez az intézet zeneészeti életünkben mielőbb fontos tényező lehet. Persze hangversenyekben sem terem a rózsátövis nélkül, s voltak most is hagedű- és zongoraszámok, melyek eszünkbe juttatták: a mákedvelők

gyakran azért kedvelnek meg egy-egy művet, hogy azt elrontsák.

A mennyire szeretik Budán a zenét: ép oly kevéssé buzognak a színészetért. Legalább a népszínház közönsége nagyobbára most is csak Pestről telik ki. Pedig jött valahára egy színésznő, ki több vonzerővel bírhat, mint a többi: Kocsisovszki Borcsa k. a., ki először „A falusi egyszerűség“ Sárikájában lépett föl, aratva tapsot és koszorút. De egy fecske még nem csinál nyarat, s a népszínháznak is még sok jó tagra lenne szüksége, hogy játékrendjét folytonosan vonzóvá és érdekessé tegye.

Csak a képviselőház kiváltsága az, hogy uralmas volta mellett is mindig telt karzatokra és diszes közönségre számolhat. Persze, ott szabad a bemenet, s az ember örül, hogy legalább nem kell megfizetnie az unalmas szószaporításokat.

Mult héten Bobory indítványa csinált egy kis zajt. Azt indítványozá, hogy az oly képviselő, ki egyszersmind hivatalnok, ne húzzon az államtól kétféle fizetést. Ragyogó igazsága volt, hanem azért 40 szavazattal elveték. És e 40 szavazat közt vala elég, ki divatos szerénységgel a maga

kétféle fizetésére szavazott. „Nur die Lumpen sind bescheiden!“

Ha megemlítjük még, hogy Ráth Mórnál megjelentek Gyulai Pál összes költeményei, e jeles író 13 évi verses munkálkodásának összege, melyet a költészet barátai örömmel fognak olvasni, és hogy a világtalan Mezei József, kinek kezéből a szerencsétlenség kivette a festő-ecsetet, előfizetést nyitott egy kötetnyi költeményére, melyet vajha részvétlül fogadna az olvasó világ — akkor körülbelül elmondtuk a mult hét történetéből mindazt, mi tárcánk keretébe tartozik.

Történet különben valami a jövő érdekében is. A farsang, mely előre veti fényét, mint a kelő nap, máris két bál-bizottságot hozott létre. Egyik Kendeffy Árpád előklete alatt alakult, s farsang elején az írói segély-egylet és Kisfaludy-Társaság javára fog táncvigalmat rendezni; a másik a jogászsegélyző egylet bál-komitéja. Először történik most nagy Magyarországon, hogy a Kisfaludy-Társaságért fognak táncolni, s akár-mint lelkesül is a fiatalság a szépirodalomért, de maga e szépirodalmi társulat soha és sehol sem jutott eszébe, midőn jótékony célú bálokat tervezgett.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— (*A betegségekről.*) Az emberi nem elterjedtével valószínű, hogy a betegségek száma is növekedett, egyszersmind változások annyiban történtek, a mennyiben némely betegség ritkább lett és eltűnt. Történeti események gyakran nagy ragályos járványoktól voltak kísérve. Az európaiakat most is győtrő betegségek között legrégibb a köszvény, és 200 évvel Krisztus előtt Egyiptomból mint járvány elterjedt. A pontusi királyság elfoglalása után az Itáliába visszatérő római sereg magával hozta a bélpoklosságot, mely azonban csak néhány századdal Krisztus után mutatkozott állandónak, és minden rangnak között a legnagyobb pusztításokat vitt véghez. A bélpoklosságra következett a suly. A XV. században a keleti dögvész, aztán a XVII. század elején először Angolországban a görvény, és innen elterjedt egész északi Európában; egyidejűleg a görvénylyel észrovettek a tüdő-aszkórt is. A mi századunk közelmult tizedoiban a fojétkór mindig jobban elterjedt. Politikai mozgalmak, kereskedelmi és pénzügyi változások, melyeknek jelentősége és nagysága sokkal fontosabb, mint az előbbi időkben, az örülteknek számát gyarapították, mint az rémitő alakban először a francia

forradalomkor 1789-ben mutatkozott. A cholera 1817. évben Ázsiából jött, és 1830. óta egész Európában elterjedt. 1854. évben megint eltűnt, hogy azonban nem örökre, leginkább alkalmunk volt 1866-ban tapasztalni.

Közli: *Nigrinji József.*

II. I. (*A phosphor-olaj új alkalmazása.*) Az encyclopaediai ismereteknek mindinkább elterjedése szükségtelenné teszi, hogy a főntebb kitűzött tárgyról szólván, a bovo, onné kezdjük, mi a phosphor? Hanem a mennyire ismeretes annak gyulékonysága a legkisebb dörzsölésnél stb., annyira kevésbbé ismert a különféle folyadékokhoz viszonya. A természet igen bölcs intézkedése mindenekelőtt, hogy a phosphor a vízben nem oldható; mert valóban nem tudom, miként lehetne e tulajdonsága nélkül nagyobb mennyiségben eltartani és szállítani, hogy meg ne gyuladjon, így azonban vízzel telt bádóg szelencében ez is lehetséges. Legjobban oldható azonban a kénszénnyben, melyet ludzsirhoz hasonló sűrű folyadékká tesz; e folyadékot papírra csöppentve, az óldó kénszénnyel elpárolog, s a papíron oly vékony phosphorréteg marad, hogy a közönséges légmérsékletben meggyulad. Földjék továbbá a

phosphort még a különféle zsiros olajok is, bár nem oly könnyen, mint a kénszénnyel, mely oldat üvegebe téve, ha a levegővel érintkezik, fényesen világít, miért is ily módon töltött üvegek a gyufa feltalálása előtt jelentékeny cikkét képezték a kereskedelemnek, hanem kellemetlen szaguk miatt nagy elterjedésre még sem jutottak. A phosphor, mint gyógyszered eddigél csak igen gyéren használtattott, bár a legutóbb említett oldat igen alkalmas újra élesztő szemek tartatott; sőt azt is állítják, hogy egyes esetekben sikerült volna a már majdnem kihalt életerőt, bár rövid időre csak, újra visszazerezni. Régebbi francia orvosok számtalan, mondhatni: vakmerő kísérletet tettek, hogy mily hatással bír az emberi szervezetre. E kísérletek eredménye azonban igen bizonytalan volt; ugyanolyan mennyiségű adag némely egyénnél csodálatosan erősítette az erőt, másoknál károsan hatott. Egészen másnemű fontosságot nyert azonban a phosphor-olaj dr. Travignot párisi orvos kísérlete által, ki biztos gyógyszerét hiszi feltalálni a szürke szemhályognak a phosphor-olajban, még pedig minden sebészi műtét nélkül. A szürke hályognak nevezett vakság ugyanis abban áll, hogy a szemlencse átlátszóságát elvesziti egy fátlyoként azt elborító idegen test által, minnek folytán a világosság-sugarak áthatolása lehetlenné lesz. A szemlencse e változásának oka rendszeren öreg kor, de származhatik külső behatás, pl. nagy világosság vagy ütés folytán is. A szürke hályog eddigél sebészi műtét által gyógyított, az akadály, t. i. mely miatt a sugarak a szemlencsén át nem hatolhatnak, eltávolíthatik; ezen akadály azonban maga a homályossá vált lencse, melyet tehát vagy egészen ki kell venni, vagy valamely — a sugarakat nem akadályozó — helyre tolni. A rég óhajtott mód: a nem minden veszély nélküli sebészi műtétet elkerülni, úgy lát szika phosphor-olaj egy új alkalmazása által el van érve. A „Revue de thérapeutique médico chirurgicale“ szerint a szemet phosphor- és mandola-olaj-oldattal napjában háromszor be kell kenni, s az átlátszóság rövid idő múlva ismét helyreáll. Csodálatos azonban, hogy a phosphor-olaj e hatása nem vegytani tulajdonságán alapszik; mert számtalan kísérletből bebizonyult, hogy a főlforralt fehérnye, melyből tudvalevőleg a szürke hályog is áll, bár hónapokig tartassék a már említett oldatban, előbbeni átlátszóságát vissza nem nyeri. A gyógyulás tehát inkább egy új lencse képződésében áll, mely az előbbi elhomályosult helyét foglalja el. A phosphor-olaj ez ujonan fölfedezett

tulajdonságáról az öreg Tóbiás története jut eszünkbe, ki a biblia szerint szintén sebészi műtét nélkül szabadult meg vakságától. Azon angyal tehát, ki az ifju Tóbiást Regesbe kísérte, szintén az igazi gyógyszert ajánlotta a szürke hályog ellen, mert a halak némely belsezevei, mint pl.: máj, tojás, epe stb. phosphor-tartalmuak. Még feltűnőbbé teszi a azonban dr. Travignot és Tóbiás gyógykezelése közötti hasonlatot a következő sor: „Ekkor vevé Tóbiás a hal epéjét, és bekente vele atyjának szemét.“ (Tób. 11. 13.). Hogy a phosphor-olaj már az ó korban használatban volt, mint vakság elleni gyógyszer: csak erősíti a bizalmat dr. Travignot gyógykezeléséhez.

— (Régi időkől) 1234-ben az angol király először aludt szalmazsákon, azelőtt csupa deszkákon. 1246. évben a házak nagyobbreszt szalmával voltak földve. 1300. évben még nem ismertek Londonban kandallót, annál kevésbé kályhát, azért leginkább a tűzserpenyőt használták. Bor a gyógyszertárakban gyógyszer gyanánt használtattott. A kocsik még nem voltak ismeretesek, azért leginkább lóháton mentek az előkelők, hátuk mögött ültek a hölgyek. 1340. évben az adó 30,000 — nem font sterlinget — hanem pamuttal telt zsákokat tett. A bírákat és ügyvédekot fahéjjal és borssal fizették. 1343-ban először használtak a hölgyek gombostűket, eddig pedig fadarabkákat. 1344-ben veretett az első arany Angolországban. Az első selyem-harisnyát Erzsébet királyné viselte 1561. évben, miután a francia király ezen divatot először forgalomba hozta. *Nigrinyi J.*

— (Az olasz vérboszu.) Az olasz vérboszuról Burekhardt der „Kultur der Renaissance“ című könyvében következő példát közöl. Aquapendente tájékán 3 pásztorfiú a marhát legeltette és egyik azt mondá: „Megkísértjük, hogyan akasztják föl az ombereket.“ Miután az egyik a másiknak vállára ült és a harmadik a kötelet először ennek nyaka körül tekerte és aztán tülfára kötötte, farkas jött, erre a két fiú elszaladt, a harmadikat azonban függni hagyták. Később megholtak találták és eltemették. Vasárnap eljött a megholtak atya, olhozta neki az ő kenyerét, és a fiuk egyike elbeszélte neki a történeteket és megmutatta gyermekének sírját. Akkor megölte az öreg a fiut, felvágta testét, kivette máját és ezzel az atyját megvendégelte, aztán megmondta neki, hogy gyermekének máját otte meg. Arra kezdődött a kölesönös gyilkolás a két család között, és egy hónap alatt 36 személy, férfiak és nők ölettek meg.

Közli: *Nigrinyi József.*

löje, Pasztély János, kormányhivatalra nevezet-
vén ki, képviselői állásáról lemondott, s a balol-
dal Péchy Tamás megyei főjegyzőt, a mult or-
szágyűlésen pedig a kerület képviselőjét, léptette
föl jelöltül.

* (A népszámlálás ügye) van most szőnyegen
mindenütt. Pestvárosa a fölött tanakodott dara-
big, hogy hány iv papírra lehet összeírni lako-
sait, miután Pest népességéről igen csekély fogal-
lom van. Végre kimondatott, hogy Pestvárosa
200,000 számláló lapot kérjen és pedig 100,000
db fehérét, 100,000 db pirosat, amazokat férfi,
ezeket nőnem számára. Ezt a kérdést követte,
hogy a számláló lapok után mennyi háztartási
lajstrom adassék ki, melybe a családtagok, cselé-
dek stb. számláló tagjai gyűjtetnek; erre statis-
tikai észlelések után hazánkban 4 egyen véleményeztetet
egymásra egy családfőhöz tartozónak,
igy a háztartási lajstromból 50,000 példány be-
szerzése javallatott. Ezen circaféle eljárás azért
fogadtatott el, mert ha előlegesen is a népszámlá-
lás a számláló jegyek érdekében megtörténnek, e
előre ügynékök felvétele többbe kerülne, mint a
papír nyomtatása, melyből azért is kell nagy
szám, hogy így kezdetben a magukat nem tájé-
kozók több ivet elrontanak. A számláló lapokból
mutatványok osztottak ki, melyek 11 kérdést
foglalnak magukban, u. m.: 1) Vezeték, és ke-
resztnev, netáni cím s rang. 2) Születési év. 3)
Hitfelekezeti. 4) Családi állapot. 5) Foglalkozás
vagy kereseti viszonya. 6) Szülőhelye. 7) Honos-
sága. 8) Jelenléte. 9) Távolléte. 10) Műveltségi
állapota. 11) Testi s lelki hiányok, péld. vak, si-
ketnéma, elmebeteg, stb.

* (Diszes karácsonyi és újévi ajándékul, rend-
kívül leszállított árak mellett) a legdiszesb iro-
dalmi és művészeti emlékkönyvre, a Szokoly
Viktor által szerkesztett „Honvéd-album“-ra hir-
det előfizetést Pfeifer Ferdinánd, pesti kiadó-
könyvtáros. Ez album irodalmi részét hazánk
legkitűnőbb nevéi írói gazdagították eredeti mun-
káikkal, pompás önálló képeit pedig (melyek
közül tíz darab nagyságánál fogva arra is alkal-
mas, hogy rámkában a falakat diszesítse), legje-
lebb festészeink készítették, valamint a szövegbe
nyomott számos fametszvényt is. Ez album disz-
példányának bolti ára mindenütt 10 ft, Pfeifernél
előfizetve azonban csak 4 ft 50 kr; a címképes
füzött, de az előbbiekhez egészen hasonló kiállítás-
nak bolti ára 6 ft, Pfeifernél azonban csak 3 ft.
Előfizetni csak újévig lehet, s hogy az előfizetés
könnyűtessék, díszkötésű példányra előre csak
2 ftot kell beküldeni, 2 ft 50 kr. pedig postai után-
vét utján fizetendő; egyszerű példányra 1 ft kül-
dendő be előre, 2 ft pedig postai utánvét mellett
fizetendő. — Az előfizetési pénzek Pestre Pfeifer
Ferdinánd nemzeti könyvkereskedésébe (Kris-
tóf- és szervita-tér szögletén) intésendők.

* (Irodalmi pályázatok) Zalamegye történelmi
monographiájára pályázat van hirdetve. A mű-
nek a megye részletes történetére s a megye kitű-
nőbb fiainak életrajzára kell kiterjedni. Határ-
idő 1871. dec. 31-ike. Az első díj 3000 ft, melyet
csak általános becsű munkának adnak ki; a máso-

dik díj 500 ft. A pályanyertes műből a megye
500 példányt nyomtat ki, a megyei közönség szá-
mára. Azontúl a kiadás joga a szerzőé. A levél-
tárakata megyében mindazoknak megnyitják, kik
pályázni akarnak. A művek az alispánhoz kül-
dendők. — „Pestalozzi élete és halála“ című ne-
velésügyi pályázatra, melyet Zichy Antal tűze ki,
e hó közepéig öt versenymű érkezett be. Bírálok
Zichy A., Gönczy és Gyulai Pál lesznek, kik az
eredményt még újév előtt kihirdetik.

* (Az írói segedélyegylet és Kisfaludy-Társaság)
javára jan. 15-ikén a redout-termében fényes
bált rendeznek. — A bizottság következő: el-
nök: Kendeffy Árpád; jegyző: Beóthy Zsolt;
pénztárnok: Deák Farkas. Bizottmányi tagok:
gróf Batthyáni Elemér, gróf Cziráky Antal, Ge-
rendai László, Gyulai Pál, Kiss Aladár, Máday
Sándor, Rejczy Sándor, Szentiványi Oszkár,
Szentkirályi Albert, Szerdahelyi Kálmán, gróf
Teleki Ede, Ugron Gábor és Vadnai Károly. Ez
leendő a farsang első nagyobb szerű táncvigalma,
melyben a rendezők mindent el fognak követni,
hogy vendégeiknek édes emlékt. estélyt szerez-
zenek. A házi asszony tisztjére Andrassy Gyulané
grófnő van felkérve, ki a legnagyobb szíveséggel
fogadta a főlösöltást.

* (Arany János költőnk) 200 frttal az írói se-
gedélyegylet alapítói közé lépett.

* (Tanítók számára,) kik képezdei tanfolyamot
nem végeztek, az ország több vidékén ideiglenes
nevelőoktatástani tanfolyamot fognak nyitni. A
közoktatásügyi miniszter rendelete szerint e tan-
folyamok a szünidők alatt fognak tartatni, vagy
pedig egyes szaktanárok vándorolva fogják be-
járni a vidékeket s a közeli községekből össze-
gyűlt tanítóknak ekkép fognak koronként előa-
dásokat tartani.

* (Új bélyegjegyekkel) tesznek most kísérleteket
a bécsi államnyomdában. Atlátszó papírból valók
és a ragaszos oldalon is rajzjal vannak ellátva,
miáltal megakadályoztatik, hogy a már egyszer
használt bélyegjegyek újra felragaszassanak. A
kísérlet, mint mondják, sikerült s közelebb már
ilyen bélyegjegyeket fognak közhasználatba adni.

* (Ő felsége), mint olasz lapok írják, a szent
földön, Bethlehemben vette híret annak, hogy Victor
Emanuel királynak unokája született, s e hir
vételére első volt, ki üdvözlő távütrögnyit küldött
az olasz udvarhoz. Az üszülötlet nov. 15-ken
keresztelték meg, s „nápolyi herceg“ címet és
Victor Emanuel Ferdinánd nevet kapott. Azon
hírek, hogy ő felsége visszautazása alatt látoga-
tást teend a San Rossoreben fekvő olasz királynál,
oly határozott alakot öltének, hogy most már tel-
jesen valóknak tekintetnek.

* (Becke b. közös pénzügyminiszter) súlyos beteg
lön, úgy hogy felvette már a halotti szentsége-
ket is.

* (Grivicics tábornok), ki a delegatio mult évi
ülésében mondott beszédével elhíresült, röpiratot
írt a határőrvidék polgári kormányzat alá helye-
zéséről s ennek közbocsátása miatt bécsi lapok
szerint — nyugalomba helyeztetett.

* (A nemzeti muzeum) régiség-osztálya érdekes

darabot fog közelebb nyerni: egy négy láb magas a két láb széles porphir követ, szép hieroglyphokkal fedve. Gr. Waldstein János vette Egyiptomban a muzeum számára.

(A széri csatorna megnyitása) e hó 17-én történt meg nagy ünnepelességgel, s a magyar király, francia császárné, porosz trónörökös és a különféle nemzetek képviselői jelenlétében.

(Nagy szerencsétlenség) történt Osztruzsán, Zólyom megyében e hó 4-én. Az ottani pálinkaház kázanja megrepedt, s kiszabadult gőzével az egész épületet boltozata, fedezete, s falaival együtt széjjelrobbantotta. Ea explosió folytán 11 ember veszté legborzasztóbb módon életét, a sebesültek száma 5, kik közül 2 életéhez az orvosok véleménye szerint nincs remény. A szétrobbanás oly erővel történt, hogy egyebek közt egy a pálinkaház közelében haladó házaspár is esett áldozatul. A romokból kiásott csonkított s eltorzított hullák közt egy véglegnyre is akadtak, ki épon lakadalmára

jött pálinkát rendelni. A helyszínére kisetett politikai hatóság eddigelé nem nyomozhatta ki a szerencsétlen explosió okát. Némelyek a gépvezetőt okolják, ki a géptől távozott a nélkül, hogy a felügyeletet mára bizta volna. A hullák közt 4 családátya s egy anya is odaveszet. A sebesültek orvosi kezelés alá helyezettek.

(Földrengés.) Uj-Verbáson és környékén e hó 12. és 13-a közt kisebbszerű földrengést éreztek, melyet kocsiszörgésszerű tónpa moraj és vihar előzött meg. Poharak és edények összecső-römpöltek, a székek, asztalok elmozdultak helyeikről, de nagyobb szerencsétlenség nem történt.

(Az Ubrik-ügyre vonatkozólag) írják Krakóból, hogy a „Sz. lélekhez” címzett kórház főorvosa, kinék a szerencsétlen apáca állapotáról orvosi jelentést kellett volna tennie, váratlanul meghalt. A törvényték ezáltal nem kis zavarba van ejtve, s a pör tárgyalása ismét egyidőre el fognapoltatni.

ELET-ITAL

gyomor bajok, láz, stb. ellen.

Egy nagy üveg 65 krajczár, kisebb 50 krajczár.

Sós borszesz

(práp. Franzbrantwein)

rheuma, csusz, fagyás, fofg fájás stb. ellen.

Ára 80 és 40 kr.

Mocca kávé	I. rendű 90 kr.	Cuba	I. rendű 83 kr.
Cuba Nelgheri	I. „ 78 kr.	Cuba gyöngy	I. „ 83—80
Arany Java	I. „ 93 kr.	Arany Java	II. „ 80 kr
Ceylon nagyszemű	I. „ 79 kr.	Ceylon közép	71 kr
Ceylon kis szemű	67 kr.	Costarica	66 kr
Laquayra	I. rendű 65 kr.		
Rixs Glacé	18 kr.	Floretton	16 kr.

Ezeket kivül cukor, thea, rum, liqueurök, sirmiai silvoriom, sardinia, mustár, finom minőségűek, árjegyzékünk szerint legjutányosb áron.

2038 2016

Werther és Brázay,

Pest, országot 26. szám, a muzeum átellenében.

LÖFLUND'S PRÉPARATE
Preis-Médaille.
PARIS 1887.

Löfflund's Kinder-Nahrung.
Ein Extract zur Schnellbereitung der Liebigen Suppe für Säuglinge durch einfaches Auflösen in warmer Milch. Unvergleichlicher Erfolg der Muttermilch.

Löfflund's Malz-Extract,
enthaltend Liebigs Malzextract, ein wirksamstes und leichtverdaulichstes Mittel gegen Husten, Heiserkeit, Verschleimung, Athmungsschwierigkeiten, Brustschmerzen, überhaupt Brust- und Halsleiden, sehr beliebt bei Kindern als Ersatz des Seltersbrans.

Firma: Ed. Löfflund in Stuttgart.

Főszere az anyajéknök, csecsemők, Strong Germinek és kúdlók számára.

Érdemes használati utasítás mellékeltek. Ára egy üveg vagy doboznak 80 kr.

BRIGHT'S KRAFT-NAHRMEHL
auch Crème Pulver genannt
leicht verdaulich, nahrhaft und schmackhaft.

Bright erősítő és tápláló-lisztje, crémepornak is nevezve, könnyen emészthető, tápláló és ízletes.

E por, az utasítás szerint tejben főzve, különösen alkalmas az idült beteges, vagy áltant bajokban, gyomorgyengéssel szenvedő egyéneknek; sovány beteges (különösen tüdő) egyéneknek a kik rendes reggeli és vacsorájokat nem élvezhetik; a kik vérfofolyás, vagy a hashajtó-szerek túlságos használatá áltsi elgyengültek, s különben ajánlíható az oly gyermekneknek, a kik gyöngye idegzettük, vagy hirtelen növe-stek.

Egy skatulya ára 50 kr. — Kapható a főraktárban Pesten TÖRÖK JOZSEF gyógyszerész úrnál, király-utca 7. sz. 1965

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi őszhaj többé!
MELANOGENE

Diquemare-Almé-87, Rouenből. Gyár: Rouenben, rue St.-Nicolas 39.

A haj- és szálaknak pillanatnyi gyors, — bármely árnyaszatu, a bárme névbe minden kártékony hatása nélkül föstésdre.

Ezen festészer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesti, Török J. gyógyszerész prág király-utca 7. sz. Ára 0 frt 50 kr, postán 30 krajczár több.